

Trettondagsafton

Rollista

Viola, föräldralös ung kvinna av hög börd från Messalina

Sebastian, hennes bror

Orsino, hertig av Illyrien
Valentine, hovman

Förste officeren
Andre officeren

Olivia, grevinnan

Maria, hennes sällskapsdam

Herr Tobias Rap (Sir Toby Belch),
Olivias släkting

Malvolio, Olivias kammarherre

Feste, hennes narr

Fabian, hennes tjänare

En präst

En sjökaptan, Violas räddare

Antonio, en annan sjökaptan,
Sebastians räddare

Herr Andreas Blek af Nosen
(sir Andrew Aguecheek), vän till
Tobias

Adelsmän, tjänare, musiker,
sjömän

Ofta brukar teatrar stryka alla extra adelsmän, sjömän och tjänare för att spara in skådespelarlöner. Rollerna som Valentine och Curio slås gärna ihop med förste och andre officeren, det är inte heller ovanligt att de arbetas samman till en enda rollfigur. Sådana här sammanslagningar och strykningar drabbar framför allt Orsinos status. Illyriens hov blir så torftigt att det tyder på kris och nedgång.

Geografien

Illyrien är ett gammalt namn på området vid Adriatiska havets östra kust, där Bosnien-Herzegovina, Montenegro och norra Albanien ligger nu. Illyriska sjörövare nämns i två andra shakespearepjäser: *Henrik VI, del 2* och *Lika för lika*. Messalina, Violas och Sebastians födelseort, är ett gammalt namn på Marseille.

Handlingen

Viola räddas efter ett skeppsbrott vid Illyriens kust. Hon tror att hennes bror Sebastian drunknat, klär ut sig till pojke och kallar sig Cesario. När hon får tjänst hos hertig Orsino blir hon snabbt och hemligt förälskad i honom. Orsino är kär i grevinnan Olivia. Hon sörjer dock sin döde far och sin döde bror så djupt att hon bestämt sig för att gömma sig från världen i sju år. Orsino sänder Cesario till Olivia för att fria för hans räkning. Cesario är så charmig att Olivia blir blyxtförälskad i "honom".

Parallellt med detta försöker Tobias Rap lura den förmögne Andreas Blek af Nosen att Olivia är förälskad i honom. Tobias, Andreas, Feste och Maria festar så vilt nattetid att de kommer i konflikt med hovmästaren Malvolio. Maria känner sig kränkt och förfalskar ett brev som får Malvolio att tro att Olivia hyser ömma känslor för honom. I ord och klädsel bekänner han sin kärlek till sin matmor, tas för galen och spärras in.

Sebastian har räddats från drunkning, men tror att Viola är död. Han kommer tre månader senare till Illyrien med sin räddare Antonio i släptåg.

Antonio räddar Viola från en påtvingad duell med Andreas blek af Nosen, i tron att hon är Sebastian. Han blir dock gripen av officerare som känner igen honom som fiende från ett sjöslag. Olivia tror att

Sebastian är Cesario, blir angenämt överraskad när han är mottaglig för hennes närmanden och gifter sig snabbt med honom. Orsino blir rasande men blir liksom alla andra förstummad när Viola och Sebastian står öga mot öga. När Orsino inser att Viola är kvinna friar han till henne. Malvolio släpps ut men svär att hämnas.

Källorna

Shakespeares huvudkälla till intrigen i *Trettondagsafton* är troligen berättelsen Apolonius and Silla (1581) av Barnabe Rich. Denne byggde i sin tur på en berättelse i fransmannen Francois Belleforests Historires Tragique (1570). Belleforest var inspirerad av en historia i italienaren Matteo Bandellos Novelle (1554).

Bandello utgick från den anonyma pjäsen GI'ngannati (1530). Shakespeare kan dock ha hämtat inspiration direkt från Belleforest och/eller Bandello.

Temat med identiskt lika tvillingar som förväxlas finns i antika dramer. Shakespeare hade själv använt det i *The Comedy of Errors* (Förvillelser/Förväxlingskomedin) i början av 1590-talet.

Namnen på rollfigurerna i *Trettondagsafton* skiljer sig från förlagorna. En inspiration till namnet Orsino kan ha varit en italiensk hertig som besökte drottning Elisabeths hov vid juletid 1600-1601. Leslie Hotson hävdade i boken *The First Night of Twelfth Night* (1954) att pjäsens titel kom från att premiären ägde rum den dagen.

En majoritet bland forskarna idag är dock ense om att pjäsen troligen kom till senare. Den dominerande teorin om pjäsens titel är att den hänger ihop med att trettondagsafton var julhelgens sista dag, med en minikarneval. Då klädde många ut sig, och då hade tjänstefolk en hävdvunnen rätt att hunsas och lura sitt herrskap.

Trettondagsafton har en alternativ titel *What You Will* (Vad du vill). Möjligen var det pjäsens originaltitel, som ändrades för att undvika förväxlingar med John Marstons pjäs med det namnet.

Text: Kent Hägglund